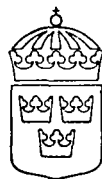

Utbildningsutskottets betänkande

1985/86: 27

om lokalisering av grundskollärlinjen
m. m. (prop. 1985/86: 113)

UbU
1985/86: 27

Propositionen

Regeringen har efter föredragning av statsrådet Bengt Göransson i proposition 1985/86: 113 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har anförts i fråga om vid vilka universitet och högskolor utbildning på grundskollärlinjens båda grenar skall anordnas,
2. godkänna vad som i propositionen har anförts i fråga om vid vilka universitet och högskolor utbildning på ämneslärlinjerna skall anordnas,
3. godkänna vad som i propositionen har anförts om riktlinjerna avseende begränsning av antagningen till vissa lärarutbildningar inför läsåret 1987/88.

Motionerna

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1986

1985/86: Ub509 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen i enlighet med vad som anförts i motionen vidtar åtgärder beträffande lärarutbildningen så att tillsättning av lärartjänst kan ske på grundval främst av skickligheten för arbetsuppgifterna.

1985/86: Ub511 av Nils Nordh m. fl. (s. c) vari yrkas

1. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att högskolan i Jönköping får behålla sin basresurs i form av fortsatt lärarutbildning.

2. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att högskolan i Jönköping ges möjlighet att starta uppdragsutbildning i enlighet med vad som redovisats i motionen.

1985/86: Ub516 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett uppdrag till universitets- och högskoleämbetet om nya metoder för urval till lärarutbildning.

1985/86: Ub531 av Anders Nilsson (s) och Arne Kjörnsberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bevarande av klasslärarutbildningen vid högskolan i Jönköping.

1985/86: Ub546 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar uttala sig för ett bibehållande av lärarutbildningen vid Jönköpings högskola.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts angående utbildningssektorns regional- och arbetsmarknads-politiska betydelse.

1985/86: Ub551 av Marianne Andersson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att bibehålla lärarutbildningen vid högskolan i Jönköping.

1985/86: Ub561 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari – med hänvisning till vad som anförts i den till kulturutskottet remitterade motionen 1985/86:Kr265 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det för behörighet som ämneslärare i ämnet svenska skall krävas godkända högskolestudier i svenska om minst 80 poäng.

1985/86: Ub576 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att med ändring av sitt tidigare beslut hos regeringen begära ett nytt förslag till framtida lärarutbildning enligt de riktlinjer som angetts i motionen.

1985/86: Ub581 av Carl-Johan Wilson (fp) och Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anges om vikten av att bibehålla lärarutbildning i nuvarande omfattning vid högskolan i Jönköping.

1985/86: Ub617 av Gunnel Liljegren (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lämpliga benämningar bör fastställas för de två nya lärarkategorierna i grundskolan.

1985/86: Ub808 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

4. att riksdagen beslutar om en förändrad inriktning av den pågående omstruktureringen av lärarutbildningen i enlighet med vad som i motionen anförts.

1985/86: Ub812 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om utbildning för undervisningsyrken.

1985/86: Ub834 av Gunnar Björk i Gävle (c) och Gunnel Jonäng (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen verkar för att den nya grundskollä-rarutbildningen förläggas till Gävle–Sandviken.

1985/86: Ub836 av Rune Backlund (c) och Kersti Johansson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande neddragningen av lärarutbildningen i lan-det.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att stärka sambandet mellan humaniora och ämnesläroverutbildningen.

Motioner väckta med anledning av proposition 1985/86: 113

1985/86: 374 av Rolf Dahlberg (m) och Håkan Stjernlöf (m) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar sig för att högskolan i Gävle–Sandviken får möjlighet att långsiktigt och medvetet bygga upp den nya företagsutbildningen inom sådana områden som teknik, ekonomi, administration m. m.,

2. att riksdagen uttalar sig för att de medel som nu disponeras för klassläroverutbildningen, ca 10 milj. kr., skall kunna påräknas för nya utbildningar som högskolan håller på att planera och utveckla,

3. att riksdagen uttalar sig för att högskolan i Gävle–Sandviken också i fortsättningen skall kunna påräkna sin skäliga andel av de forsknings- och utbildningsmedel som riksdagen väntas anvisa till Bergslagen.

1985/86: 375 av Per Unckel m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till ny inriktning av läroverutbildningen enligt de riktlinjer som angivits i motionen,

2. att riksdagen i avvaktan på nytt läroverutbildningsförslag beslutar att läroverutbildning skall ges på de platser där den finns i dag,

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till nytt dimensionerings- och lokaliseringssystem enligt de i motionen angivna riktlinjerna.

1985/86: 376 av Gunnar Björk i Gävle (c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen låter göra en utredning syftande till att inrätta professurer vid statens institut för byggforskning med nära samarbete med Gävle–Sandvikens högskola.

1985/86: 377 av Gunnel Jonäng (c) och Gunnar Björk i Gävle (c) vari yrkas

1. att riksdagen uttalar sig för att högskolan i Gävleborgs län får möjlighet att långsiktigt och medvetet bygga upp den nya företagsutbildningen inom sådana områden som teknik, ekonomi, administration, språk m. m.,

2. att riksdagen uttalar sig för att de medel som nu disponeras för klassläroverutbildningen, ca 10 milj. kr., skall kunna påräknas för de nya utbildningar som högskolan håller på att planera och utveckla,

3. att riksdagen uttalar sig för att högskolan i Gävleborgs län också i fortsättningen skall kunna påräkna sin skäliga andel av de forsknings- och utbildningsmedel som riksdagen väntas anvisa till Bergslagen,

4. att riksdagen uttalar sig för att högskolan framgent skall heta Gävleborgs högskola.

1985/86: 378 av Ing-Marie Hansson m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att högskolan i Gävleborgs län, som kompensation för den nedlagda klassläroverutbildningen, ges möjligheter – inte minst

ekonomiskt – att långsiktigt och medvetet bygga upp nya utbildningar inom sådana områden som teknik, ekonomi, administration, språk m. m.,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening uttala att högskolan i Gävleborgs län också i fortsättningen skall kunna påräkna sin skäligen andel av de forsknings- och utbildningsmedel som riksdagen anvisar till Bergslagen.

1985/86: 379 av Hans Lindblad (fp) vari yrkas

1. att riksdagen, som villkor för nedläggning av klasslärarytbildningen vid högskolan i Gävle–Sandviken, uttalar att högskolan får behålla resurser i "minst den omfattning" som finns i dag.

2. att riksdagen uttalar sig för att resurser som tillförs Gävleborgs län inom ramen för "Bergslagsprojekten" skall ses som nettotillskott och inte anses minska behovet av kompensation för nedläggningen av klasslärarytbildningen,

3. att riksdagen i skrivelse till regeringen ställer sig bakom vad som i motionen anförts om möjligheterna att utveckla en "Gävleborgs högskola" med utnyttjande av den kreativitet och flexibilitet som kan uppbringas i länet, varvid särskilt beaktas möjligheterna att snabbt bygga ut tekniska utbildningar.

1985/86: 380 av Bertil Danielsson m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att teknikutbildning skall startas fr. o. m. läsåret 1987/88 vid högskolan i Kalmar.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om att den nödvändiga neddragningen av intagningarna till grundskollärarytbildningen sker på sådant sätt att utbildningen inte helt läggs ned på någon av de orter som i dag bedriver lärarytbildning.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om resurser för fortbildning av lärare vid högskolan i Kalmar,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om de humanistiska ämnenas roll vid de olika linjerna vid högskolan i Kalmar.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om projektet Datorn som pedagogiskt hjälpmedel vid högskolan i Kalmar.

1985/86: 381 av Anders G Högmark m. fl. (m, fp, c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lärare 19-utbildningen i Växjö skall få fortsätta tills vidare.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att UHÄ tillsammans med högskolan i Växjö får i uppdrag att utreda behov av ändringar av antagningskraven till lärare 19-utbildningen och förändringar av utbildningens längd.

1985/86: 382 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om etablering av grundskollärlinjen vid Kalmar högskola.

1985/86: 383 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att med ändring av sitt tidigare beslut hos regeringen begära ett nytt förslag till framtida lärarutbildning enligt de riktlinjer som angetts i motionen.

1985/86: 384 av Bengt Kronblad (s) och Lena Öhrsvik (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om projekteringsuppdrag samt utbildningsutbudets omfattning och inriktning vid högskolan i Kalmar.

1985/86: 385 av Björn Samuelson m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lärarutbildning vid högskolorna i Gävle–Sandviken och Kalmar.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om etablering av samhällsvetenskaplig-humanistiskt inriktade högskoleutbildningar vid högskolorna i Gävle–Sandviken och Kalmar.

1985/86: 386 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att T-grenen bör förläggas även till Kalmar och Gävle–Sandviken.

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att S-grenen skall förläggas även till Växjö.

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att ämneslärarutbildningen skall bibehållas i Karlstad.

4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande dimensioneringen av utbildningen.

5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande successiv start av den nya utbildningen.

Utskottet

1985 års beslut om ny lärarutbildning

Riksdagen beslutade vid 1984/85 års riksmöte om en ny lärarutbildning för grundskolan (prop. 1984/85: 122, UbU 1984/85: 31, rskr. 1984/85: 366). Utbildningen skall organiseras som en allmän utbildningslinje inom högskolan och kallas grundskollärlinjen. Linjen skall ha två skilda inriktningar (grenar). Grenen för lärare för undervisning i tidigare årskurser skall omfatta 140 poäng och innehålla fördjupade studier i matematik och naturorienterande ämnen eller i svenska och samhällsorienterande ämnen. Grenen för lärare för undervisning i senare årskurser skall omfatta fyra alternativa specialiseringar, en mot samhällsorienterande ämnen om 180 poäng, en mot naturorienterande ämnen om 180 poäng, en mot svenska och två främmande språk om 180 poäng samt en mot praktisk-estetiskt ämne tillsammans med svenska, matematik eller språk om 140, 160 eller 180 poäng. Lärare för grundutbildning för vuxna och lärare i svenska som andraspråk skall utbildas på en variant av grundskollärlinjen.

I motionerna 1985/86: Ub576 (fp), 1985/86: Ub808 (m) yrkande 4,

1985/86: 375 (m) yrkandena 1 och 2 och 1985/86: 383 (fp) krävs ett nytt förslag till framtida lärarutbildning och att lärarutbildningen i avvaktan på detta bedrivs enligt nuvarande utbildningsplaner m. m. Skälet till kravet på ett nytt förslag är enligt motion 1985/86: 375 bl. a. att lärarutbildning för nio skolår inte anses kunna ske på en enda linje, att ämneskunskaperna för högstadiets lärare med den nya ordningen tunnas ut och att behovet att samordna lågstadielärarnas utbildning med förskollärarnas inte tillgodoses genom den nya lärarutbildningslinjen. Det behövs enligt motionärerna två allmänna utbildningslinjer, dels en klasslärarlinje för undervisning i grundskolans tidigare årskurser, dels en ämneslärarlinje för undervisning i grundskolans senare årskurser och i gymnasieskolan. I motion 1985/86: 383 anföras som motiv för avslag att regeringen med sitt förslag kommer i konflikt med två ambitioner, den ena att ha en "sammanhållen lärarutbildning" och den andra att behålla en decentraliserad lärarutbildning i enlighet med nuvarande högskolestruktur. De samordningsfördelar av både pedagogisk och ekonomisk natur som ställdes i utsikt vid beslutet om ny grundskollärarutbildning år 1985 kommer enligt motionärerna knappast att kunna nås med det nu föreliggande förslaget. Om lokaliseringsfrågan skulle ha avgjorts samtidigt med att riksdagen fattat beslut om utbildningens uppläggning, anser motionärerna det tveksamt om det funnits majoritet för förslaget om ny grundskollärarutbildning. Utgångspunkt för ett nytt förslag bör enligt motionärerna vara reservation 2 i utbildningsutskottets betänkande 1984/85: 31 om lärarutbildning för grundskolan. I denna reservation föreslogs en ny lärarutbildning inom ramen för två allmänna utbildningslinjer, dels en klasslärarlinje för undervisning i grundskolans tidigare årskurser, dels en ämneslärarlinje för undervisning i grundskolans senare årskurser och i gymnasieskolan. Enligt reservanterna tog regeringsförslaget inte hänsyn till att praktiskt taget alla elever i dag går vidare från högstadiet till gymnasieskolan och att ungdomsskolan därmed i realiteten omfattar elva eller tolv årskurser.

Utskottet vill först erinra om vad utskottet anfört i sitt av riksdagen godkända betänkande om lärarutbildning för grundskolan (UbU 1984/85: 31 s. 6) när det gäller utbildning inom ramen för en enda linje:

Enligt utskottets uppfattning är det i detta sammanhang nödvändigt att se grundskolan som en helhet och låta den få framträda som en skola utformad efter sina egna villkor. Visserligen närmar sig andelen elever i en årskull som från grundskolan övergår till gymnasieskolan 100%, men kvar står ändå att grundskolan är en obligatorisk skola för alla till skillnad från gymnasieskolan som är en frivillig påbyggnad. Grundskolan har alltmör inriktats mot att hålla eleverna samlade i odifferentierade klasser, medan i gymnasieskolan med dess många studievägar med skilda inriktningar (linjer och specialkurser) gruppering av eleverna mera sker efter intresse och fallenhet. Inriktningen mot en sammanhållning av klasserna under de första nio skolåren har gradvis förstärkts sedan grundskolan infördes och har medfört en delvis ändrad syn på undervisningen på högstadiet. En organisatoriskt sammanhållen lärarutbildning för låg-, mellan- och högstadierna främjar denna inriktning, medan en linjedelad lärarutbildningsorganisation bidrar till att bibehålla den nuvarande skillnaden i pedagogiskt synsätt mellan främst mellanstadiets och högstadiets lärare.

Vad som nu har anförts strider enligt utskottets mening inte mot strävandena att åstadkomma samverkan mellan förskolan och grundskolan och mellan grundskolan och gymnasieskolan.

Uttalandet äger alltså giltighet. Riksdagens beslut om lärarutbildning för grundskolan bör enligt utskottets mening ligga fast.

Utskottet vill i sammanhanget peka på att riksdagens beslut om lärarutbildning för grundskolans tidigare årskurser innebär en förlängning av nuvarande utbildningstid för klasslärare med 40 poäng jämfört med nuvarande lågstadielärarutbildning och med 20 poäng jämfört med tidigare mellanstadielärarutbildning. Vidare innebär beslutet om lärarutbildning för grundskolans senare årskurser en förlängning av nuvarande utbildning för ämneslärare med 20 poäng.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1985/86: Ub576, 1985/86: Ub808 yrkande 4, 1985/86: 375 yrkandena 1 och 2 och 1985/86: 383.

Lokalisering av den nya lärarutbildningen fr. o. m. läsåret 1988/89

Föredragande statsrådet föreslår att utbildning på grundskollärlinjen på båda grenar fr. o. m. läsåret 1988/89 anordnas vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm, vid universiteten i Linköping, Lund, Göteborg och Umeå och vid högskolan i Karlstad. Utbildning av enbart lärare för grundskolans tidigare årskurser föreslår statsrådet skall anordnas vid högskolorna i Falun–Borlänge, Jönköping, Kristianstad, Växjö, Luleå och Sundsvall–Härnösand samt utbildning av enbart lärare för grundskolans senare årskurser vid universitetet i Uppsala. Statsrådets förslag innebär att utbildning på grundskollärlinjen inte kommer att anordnas vid två av de högskolor som i dag har klasslärarutbildning, nämligen högskolorna i Gävle–Sandviken och Kalmar.

I motionerna 1985/86: Ub812 (c) yrkande 14 i denna del, 1985/86: 380 (m) yrkande 2, 1985/86: 385 (vpk) yrkande 1 och 1985/86: 386 (c) yrkandena 1 och 4 i denna del begärs att utbildning av lärare för grundskolans tidigare årskurser skall förläggas även till högskolorna i Gävle–Sandviken och Kalmar. Enligt motion 1985/86: Ub834 (c) yrkande 1 bör sådan utbildning förläggas till Gävle och enligt motion 1985/86: 382 (fp) till Kalmar. I motion 1985/86: 386 anförts vidare att de resurser som frigörs på grund av den framtida elevminskningen i grundskolan bör få stanna kvar i skolan för att storleken på klasserna skall kunna minskas. Om så blir fallet innebär det ett ökat behov av lärare, vilket motiverar en annan och mer spridd lokalisering av lärarutbildningen.

Utskottet vill med anledning av motionerna anförda följande.

Regeringens förslag innebär att lärarutbildning för grundskolan skall anordnas på 13 orter i landet, varav utbildning av lärare för grundskolans tidigare årskurser på 12 och utbildning av lärare för grundskolans senare årskurser på 7 orter. Detta kan redan i sig enligt föredragande statsrådet innebära att basorganisationen på vissa orter blir svag och att kostnaden

per årsstudieplats måste bli hög om inte kvaliteten skall äventyras. En ytterligare spridning av lärarutbildningen till fler orter skulle enligt utskottets mening öka dessa effekter. Eftersom det är angeläget att basorganisationen för den nya lärarutbildningen blir så stabil som möjligt, anser utskottet att den föreslagna utbildningsorganisationen är lämpligt avvägd. Utskottet vill erinra om vad föredragande statsrådet anfört om grundskollärlinjens lokalisering, nämligen att för att grundskollärlinjeutbildningens karaktär av en linje skall markeras bör principen vara att båda grenarna så långt möjligt etableras vid en och samma högskoleenhet. De kan därigenom planeras tillsammans, och kurserna kan i så stor utsträckning som möjligt vara gemensamma. Detta bör vara en riktlinje, om det skulle bli aktuellt att etablera någon gren av grundskollärlinjen vid ytterligare någon högskoleenhet.

Med anledning av vad som anförs i motion 1985/86: 386 vill utskottet peka på att riksdagen tidigare under detta riksmöte har avvisat förslag om bibehållande av de resurser i skolan som frigörs på grund av elevminskningen i grundskolan (UbU 1985/86: 14 s. 7, rskr. 1985/86: 203).

Utskottet har inget att erinra mot regeringens förslag att klasslärarutbildningen vid högskolan i Gävle–Sandviken avvecklas. Motionerna 1985/86: Ub812 yrkande 14 i denna del, 1985/86: Ub834 yrkande 1, 1985/86: 380 yrkande 2 i denna del, 1985/86: 385 yrkande 1 i denna del, 1985/86: 386 yrkandena 1 och 4, båda yrkandena i motsvarande delar, bör avslås av riksdagen. Till frågan om annan utbildning vid högskolan återkommer utskottet i det följande.

Likaså tillstyrker utskottet vad som förordats i proposition 1985/86: 113 om avveckling av klasslärarutbildningen i Kalmar. Riksdagen bör således avslå även motionerna 1985/86: Ub812 yrkande 14 i denna del, 1985/86: 380 yrkande 2 i denna del, 1985/86: 382, 1985/86: 385 yrkande 1 i denna del, 1985/86: 386 yrkandena 1 och 4, båda yrkandena i motsvarande delar. Frågan om annan utbildning vid högskolan behandlar utskottet i det följande.

I dag anordnas viss ämnesteoritisk utbildning för blivande ämneslärare i Växjö. Enligt propositionen skall enbart utbildning av lärare för grundskolans tidigare årskurser anordnas vid högskolan i Växjö.

Enligt motion 1985/86: 386 (c) yrkande 2 och yrkande 4 i denna del bör riksdagen besluta att lokalisera även utbildning av lärare för grundskolans senare årskurser till Växjö.

Enligt föredragande statsrådet bör det finnas förutsättningar för att etablera utbildning av lärare för grundskolans senare årskurser i Växjö, när behovet av lärare av detta slag ökat. Med hänvisning till vad som anförts i propositionen avstyrker utskottet motion 1985/86: 386 yrkande 2 samt yrkande 4 i denna del.

Frågor om nya högskoleutbildningar m.m. vid högskolorna i Gävle–Sandviken och i Kalmar tas upp i motionerna 1985/86: 374 (m), 1985/86: 377 (c) yrkandena 1, 2 och 3, 1985/86: 378 (s), 1985/86: 379 (fp), 1985/86: 380 (m) yrkandena 1, 3, 4 och 5, 1985/86: 384 (s) och 1985/86: 385 (vpk) yrkande 2. Bl. a. begärs samhällsvetenskapligt och humanistiskt inriktade högskoleutbildningar (t. ex. ett planlagt kurspaket inom det humanistiska ämnesområ-

det för fil.kand.-examen), utbildningar inom teknik, ekonomi och administration, projektering av lokaler för bl.a. teknisk utbildning samt resurser för fortbildning av lärare m. m. Vidare uttrycks önskemål om att de medel som nu disponeras för klasslärarutbildning skall kunna påräknas för de nya utbildningarna.

Utskottet vill med anledning av motionerna anföra följande.

När det gäller högskolan i Gävle–Sandviken har riksdagen under detta riksmöte beslutat att två nya utbildningar, nämligen bostads- och fastighetsförvaltningslinjen och kontors- och distributionslinjen, skall etableras vid högskolan i Gävle–Sandviken och att två allmänna utbildningslinjer, nämligen data- och elektroniklinjen och dataingenjörslinjen, skall inrättas där i stället för vissa lokala linjer. Arbetsmarknadsutskottet (AU 1985/86: 13) har föreslagit riksdagen att medel anvisas i ett treårsprogram för Bergslagen. En av tyngdpunkterna i programmet är en satsning på forskning, teknisk utveckling och utbildning inom en ram av 84 milj. kr. Genom denna temporära satsning i Bergslagen bör det enligt utskottets mening vara möjligt att lägga grunden för en mera varaktig satsning på en förstärkning av utbildningen vid högskolan i Gävle–Sandviken. Utskottet vill understryka värdet av att en satsning vid en högskola som tidigare haft lärarutbildning sker inte bara på ekonomisk och teknisk utan även på humanistisk och övrig samhällsvetenskaplig utbildning. Utskottet noterar slutligen att föredragande statsrådet beträffande högskolan i Gävle–Sandviken uttalat att målet bör vara att nya utbildningar skall etableras vid högskolan i minst den omfattning som motsvarar nuvarande klasslärarutbildning. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionerna 1985/86: 374, 1985/86: 377 yrkandena 1, 2 och 3, 1985/86: 378, 1985/86: 379 och 1985/86: 385 yrkande 2 i denna del.

Vid högskolan i Kalmar har i anslutning till bl.a. sjöbefälsutbildningen byggts upp resurser och kompetens för teknisk och naturvetenskaplig utbildning. Vidare har utbildning inom området turism och rekreation utvecklats. Riksdagen har nyligen beslutat att utbildning på produktions-teknikerlinjen skall anordnas där nästa budgetår. Vidare har länsstyrelsen i Kalmar län och högskolan i Kalmar i en skrivelse till regeringen redovisat ett utbildningsprogram för teknisk-industriell förnyelse i länet. Bl.a. redovisas förslag till en tele- och radiokommunikationslinje, en verkstadsingenjörslinje och en allmänningenjörslinje, samtliga om 80 poäng, samt en kemilinj med inriktning mot medicinteknik och bioteknik om 140 poäng. Länsstyrelsen och högskolan har hemställt att förslagen genomförs med början budgetåret 1987/88. Utskottet utgår från att planerad utbildning till sina huvuddelar kommer till stånd.

Utskottet vill tillägga följande. När en lärarutbildning med bl.a. humanistiska och samhällsvetenskapliga inslag avvecklas, är en satsning vid högskolan inte bara på ekonomi och teknik utan även på den humanistiska och på den samhällsvetenskapliga sektorn i övrigt angelägen och viktig. Humanistiska ämnen kan även föras in i traditionell teknisk utbildning. Utskottet konstaterar avslutningsvis att föredragande statsrådet anført att målet bör vara att nya utbildningar skall etableras vid högskolan i Kalmar i minst den omfattning som motsvarar nuvarande klasslärarutbildning. Frå-

gor om fortbildning av grundskolans lärare kommer att behandlas under den närmaste tiden inom regeringens kansli. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1985/86: 380 yrkandena 1, 3, 4 och 5, 1985/86: 384 och 1985/86: 385 yrkande 2 i denna del.

Med hänvisning till vad som i det föregående anförts föreslår utskottet att riksdagen i övrigt godkänner att utbildning på grundskollärlärlinjen skall anordnas vid de universitet och högskolor som förordas i proposition 1985/86: 113.

Regeringens förslag om bibehållen lärarutbildning i Jönköping innebär att de motioner som väcktes under allmänna motionstiden beträffande ett bibehållande av lärarutbildningen i Jönköping, nämligen motionerna 1985/86: Ub511, 1985/86: Ub531, 1985/86: Ub546, 1985/86: Ub551, 1985/86: Ub581 och 1985/86: Ub836 yrkande 1, blivit tillgodosedda. Någon riksdagens särskilda åtgärd behövs därför inte, varför motionerna avstyrks.

Enligt motion 1985/86: Ub617 (m) bör en lämpligare benämning än "tidigarelärare" och "senarelärare" fastställas för de två nya lärarkategorier i grundskolan som är ett resultat av beslutet om ny lärarutbildning. "Klasslärare" resp. "ämneslärare" nämns som lämpliga benämningar.

Enligt vad utskottet erfarit avser UHÅ att i anslutning till sitt uppdrag om lärarutbildning för grundskolan m. m. söka finna lämpliga benämningar på ifrågakvarande lärare. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1985/86: Ub617.

Lokalisering av ämneslärarutbildningen för gymnasieskolan och vuxenutbildningen m. m.

Föredragande statsrådet föreslår att utbildning av lärare för gymnasieskolan och vuxenutbildningen m. m. på ämneslärarlinjerna fr. o. m. läsåret 1988/89 även fortsättningsvis skall anordnas vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm samt vid universiteten i Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå. Det innebär att ämneslärarutbildning inte längre skall anordnas i Karlstad.

I motionerna 1985/86: 386 (c) yrkande 3 och yrkande 4 i denna del samt 1985/86: Ub812 (c) yrkande 14 i denna del begärs att riksdagen skall besluta att *ämneslärarutbildningen skall bibehållas i Karlstad*.

Utskottet vill erinra om att praktisk-pedagogisk utbildning av ämneslärare förlades till Karlstad vid en tidpunkt då den årliga intagningskapaciteten i riket var 2 300 platser. För ämneslärarlinjerna har UHÅ för de närmaste åren redovisat vissa planeringstal, nämligen 350–400 för 1988/89–1989/90, 400–800 för 1990/91–1991/92 och 800–1000 för 1992/93–2002/03. Vidare vill utskottet peka på att utbildning av lärare för grundskolans senare årskurser enligt regeringens förslag skall anordnas i Karlstad.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrks motionerna 1985/86: 386 yrkande 3 och yrkande 4 i denna del samt 1985/86: Ub812 yrkande 14 i denna del. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad som i propositionen har anförts i fråga om vid vilka universitet och högskolor utbildning på ämneslärarlinjerna skall anordnas.

I två motioner, nämligen motionerna 1985/86: Ub561 (m) och 1985/86: Ub837 (m) yrkande 2, behandlas *utformningen av ämnesstudierna för lärare i gymnasieskolan m. m.* Enligt den förra motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att det för behörighet som ämneslärare i ämnet svenska skall krävas godkända högskolestudier i svenska om minst 80 poäng. I den senare motionen anförts att de humanistiska ämnena bör stärkas inom ramen för ämneslärarutbildningen. Detta anses vara den bästa garantin för vissa humanistiska ämnens fortlevnad. Skolan skapar också genom lektoraten en nödvändig arbetsmarknad för forskarutbildade humanister.

Utskottet erinrar om att UHÄ och SÖ har fått regeringens uppdrag att före den 1 september 1987 göra en översyn av utbildningen av lärare för bl.a. gymnasieskolan. Först när denna översyn är färdig kan ställning tas till de i motionerna upptagna frågorna om utbildningstidens längd m. m. för vissa humanistiska ämnen inom ämneslärarutbildningen.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1985/86: Ub561 och 1985/86: Ub837 yrkande 2.

Särskilda lärarutbildningsfrågor

I motion 1985/86: Ub516 (fp) framhålls att det är viktigt att söka få de rätta personerna till läraryrket. En olämplig lärare kan göra stor skada både för sig själv och för generationer av elever. Enligt motionärerna bör UHÄ få i uppdrag att ta initiativ till prövning av nya metoder för *urval till lärarutbildning*.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att vid urval till lärarutbildning söka ta hänsyn till förväntad lämplighet för yrket. Tillträdesutredningen har lagt fram förslag som gör det möjligt att för bl. a. lärarutbildningen pröva urvalsinstrument med det syfte som anges i motionen. Även om detta antagningsförfarande kan vara förenat med vissa kostnader, ligger det, som utskottet ser det, ett stort värde i att man söker främja att det till utbildningen rekryteras för läraryrket lämpade personer. Enligt vad utskottet har erfärut har klasslärarlinjenämnden vid universitetet i Linköping till UHÄ överlämnat ett förslag till försöksverksamhet med lokal antagning som syftar till att förhindra att uppenbart olämpliga antas till utbildning.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1985/86: Ub516.

Enligt regeringens nyligen fattade beslut om anställningsförfordning skall tjänstetillsättning ske på grundval främst av skickligheten för arbetsuppgifterna i tjänsten. Meritvärdet av förtjänst (tjänstetid) får en generellt sett minskad betydelse. Principen att skicklighet skall betonas starkare än tjänstetid skall också gälla vid tillsättning av lärartjänster inom det statligt lönereglerade området.

Enligt motion 1985/86: Ub509 (fp) är den nyligen beslutade betygsskalan inom lärarutbildningen, nämligen Underkänd, Godkänd, inte tillräcklig för att garantera *en fungerande urvalsgrund när nyexaminerade lärare söker anställning*. Alla har nämligen betyget Godkänd och ingen har större

”skicklighet” än de andra i fråga om teoretisk kunskap och förmåga att fullgöra uppgifterna. Ett enhetsbetyg av detta slag ger ingen som helst vägledning i en urvalssituation. Väl inhämtade teoretiska kunskaper hos lärare hör, säger motionärerna, inte nedvärderas. Det kan enligt motionärerna inte vara rimligt att den som läser t.ex. 40 poäng i matematik på ämneslärarlinjen enbart kan underkännas eller godkännas, medan en studerande som läser en enstaka kurs i matematik om 40 poäng kan få Underkänd, Godkänd eller Väl godkänd. Ett enhetsbetyg är inte tillräckligt för att garantera kvalitet i lärarutbildningen. Från Underkänd kan här, menar motionärerna, bortses, eftersom detta betyg inte ger behörighet att undervisa. Betygssystemet inom lärarutbildningen bör enligt motionärerna vara sådant att det stimulerar de studerande att göra så goda studieprestationer som möjligt. Riksdagen bör därför begära att regeringen vidtar åtgärder beträffande vitsord inom lärarutbildningen så att även unga, duktiga lärare kan komma i fråga vid tillsättning av lärartjänst på grundval främst av skickligheten för arbetsuppgifterna.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Riksdagen har nyligen beträffande meritvärdering i statlig tjänst m.m. beslutat att prioriteringen av skickligheten framför andra sakliga grunder vid tillsättning av statliga tjänster m. fl. skall ges stöd i lagen (1976: 600) om offentlig anställning. Lagändringen träder i kraft den 1 juli 1986 (prop. 1985/86: 116, AU 1985/86: 17, rskr. 1985/86: 254). I fråga om lärartjänster inom skolväsendet bör enligt proposition 1985/86: 116 de nya föreskrifterna i lagen träda i verkställighet först när ett nytt poängsystem för värdering av meriter vid tillsättning av statligt reglerade tjänster som lärare inom skolväsendet har börjat tillämpas.

Regeringen har uppdragit åt skolöverstyrelsen (SÖ) att föreslå ett nytt system för värdering av meriter vid tillsättning av statligt reglerade tjänster som lärare inom skolväsendet. SÖ skall senast den 1 november 1986 till regeringen inkomma med förslag till nytt meritvärderingssystem. Utskottet utgår från att regeringens bestämmelser och SÖ:s tillämpningsföreskrifter utformas så, att även ”unga, duktiga lärare” kan komma i fråga vid tillsättning av lärartjänst på grundval främst av skickligheten för arbetsuppgifterna.

Med hänvisning till vad utskottet här har anfört avstyrks motion 1985/86: Ub509.

Vissa övergångsfrågor

Föredragande statsrådet föreslår bl. a. med hänsyn till situationen på lärarnas arbetsmarknad att inför läsåret 1987/88 *antagning* till lågstadielärarlinjen görs vid i princip alla universitet och högskolor med sådan utbildning men antagning till mellanstadielärarlinjen endast vid högskolorna i Gävle–Sandviken och Kalmar. Antagning till ämneslärarlinjerna bör göras enbart avseende den matematisk-naturvetenskapliga linjen. Dessutom bör antagning göras till praktisk-pedagogisk kurs om 20/40 poäng för vissa studerande (jfr prop. 1985/86: 100 bil. 10, s. 269) och till praktisk-estetisk lärarutbildning.

I motion 1985/86: 386 (c) yrkande 5 anføres att starten av den nya utbildningen bör förskjutas ett år för ett antal högskolor inom skilda regioner. Skälet härför är att motionärerna har en annan syn än regeringen på hur lärarutbildningen bör lokaliseras. Därför krävs en annan modell för antagning övergångsvis för att undvika en situation där det under ett år är omöjligt att påbörja en lärarutbildning någonstans i landet.

Utskottet, som ansluter sig till vad föredragande statsrådet anfört i frågan, föreslår att riksdagen med avslag på motion 1985/86: 386 yrkande 5 godkänner vad som i propositionen har anförts om riktlinjer avseende begränsning av antagning till vissa lärarutbildningar inför läsåret 1987/88.

I motion 1985/86: 381 (m, fp, c) anføres att utbildningen av lärare 19 (lärare i dels matematik och teknik, dels fysik eller kemi) i Växjö bör fortsätta tills vidare och att man bör utreda frågan om antagningskrav och längd för utbildningen.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

Av riksdagsbeslutet om ny lärarutbildning för grundskolan m. m. (prop. 1984/85: 122, UbU 1984/85: 31, rskr. 1984/85: 366) framgår att frågan om utbildning av lärare i teknik skall behandlas av UHÄ i arbetet med utbildningsplan för grundskollärlinjen (specialiseringen naturorienterande ämnen för senare årskurser). Vidare framgår att även blivande slöjd lärare skall kunna svara för delar av undervisningen i teknik (prop. 1984/85: 122 s. 26).

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1985/86: 381.

Övrigt

I motion 1985/86: 375 (m) yrkande 3 begärs förslag till ett *nytt dimensionerings- och lokaliseringssystem* för högskoleorganisationen. För att universiteten och högskolorna inte skall låsas fast i ett en gång givet utbildningsutbud anses de böra få möjlighet att själva inom vissa ramar omdisponera sina resurser. På så sätt kan högskolorna stimuleras att utnyttja befintlig kompetens på nya sätt eller att styra sina resurser mot områden där man bedömer att utbildningsbehoven är större.

Utskottet vill erinra om att en översyn av högskolans anslags- och styrsystem nu inletts inom utbildningsdepartementet (jfr UbU 1985/86: 20, s. 6). Med hänvisning härtill föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1985/86: 375 yrkande 3.

I motion 1985/86: 377 (c) yrkande 4 begärs att riksdagen uttalar att *benämningen på högskolan i Gävle—Sandviken* skall vara Gävleborgs högskola.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motion 1985/86: 377 yrkande 4 med hänvisning till vad utskottet tidigare under innevarande riksmöte har anfört om högskoleenheters benämning (UbU 1985/86: 20, s. 12).

Slutligen bör riksdagen avslå motion 1985/86: 376 (c) om *professurer* vid statens institut för byggforskning i Gävle. Utskottet vill erinra om att tjänster som professor endast kan inrättas vid högskoleenheter med fast forskningsorganisation.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *nytt förslag till framtida lärarutbildning samt lärarutbildning tills vidare enligt nuvarande utbildningsplaner m. m.* att riksdagen avslår motionerna 1985/86: Ub576, 1985/86: Ub808 yrkande 4, 1985/86: 375 yrkandena 1 och 2 och 1985/86: 383.

2. beträffande *lokalisering av grundskollärlinjens gren för undervisning i tidigare årskurser till högskolan i Gävle—Sandviken* att riksdagen med avslag på motionerna 1985/86: Ub812 yrkande 14 i denna del, 1985/86: Ub834 yrkande 1, 1985/86: 380 yrkande 2 i denna del, 1985/86: 385 yrkande 1 i denna del och 1985/86: 386 yrkandena 1 och 4, båda yrkandena i motsvarande delar, godkänner vad som förordats i proposition 1985/86: 113.

3. beträffande *lokalisering av grundskollärlinjens gren för undervisning i tidigare årskurser till högskolan i Kalmar* att riksdagen med avslag på motionerna 1985/86: Ub812 yrkande 14 i denna del, 1985/86: 380 yrkande 2 i denna del, 1985/86: 382, 1985/86: 385 yrkande 1 i denna del och 1985/86: 386 yrkandena 1 och 4, båda yrkandena i motsvarande delar, godkänner vad som förordats i proposition 1985/86: 113.

4. beträffande *lokalisering av grundskollärlinjens gren för undervisning i senare årskurser till högskolan i Växjö* att riksdagen avslår motion 1985/86: 386 yrkande 2 samt yrkande 4 i denna del.

5. beträffande *etablering av nya högskoleutbildningar vid högskolan i Gävle—Sandviken* att riksdagen avslår motionerna 1985/86: 374, 1985/86: 377 yrkandena 1, 2 och 3, 1985/86: 378, 1985/86: 379 och 1985/86: 385 yrkande 2 i denna del.

6. beträffande *etablering av nya högskoleutbildningar vid högskolan i Kalmar* att riksdagen avslår motionerna 1985/86: 380 yrkandena 1, 3, 4 och 5, 1985/86: 384 och 1985/86: 385 yrkande 2 i denna del.

7. beträffande *övrig lokalisering av utbildning på grundskollärlinjens båda grenar till universitet och högskolor* att riksdagen med avslag på motionerna 1985/86: Ub511, 1985/86: Ub531, 1985/86: Ub546, 1985/86: Ub551, 1985/86: Ub581 och 1985/86: Ub836 yrkande 1 godkänner vad som har anförts i proposition 1985/86: 113.

8. beträffande *benämning på de två nya lärarkategorierna i grundskolan* att riksdagen avslår motion 1985/86: Ub617.

9. beträffande *lokalisering av utbildning på ämneslärlinjerna till universitet och högskolor* att riksdagen med avslag på motionerna 1985/86: 386 yrkande 3 samt yrkande 4 i denna del och 1985/86: Ub812 yrkande 14 i denna del godkänner vad som har förordats i proposition 1985/86: 113.

10. beträffande *utförningen av ämnesstudierna för lärare för gymnasieskolan m. m.* UbU 1985/86: 27

att riksdagen avslår motionerna 1985/86: Ub561 och 1985/86: Ub837 yrkande 2,

11. beträffande *urval till lärarutbildning*
att riksdagen avslår motion 1985/86: Ub516,

12. beträffande *en fungerande urvalsgrund när nyexaminerade lärare söker anställning*
att riksdagen avslår motion 1985/86: Ub509,

13. beträffande *riktlinjer avseende begränsning av antagningen till vissa lärarutbildningar inför läsåret 1987/88 m. m.*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86: 386 yrkande 5 godkänner vad som förordats i proposition 1985/86: 113,

14. beträffande *utbildning av lärare i bl. a. teknik*
att riksdagen avslår motion 1985/86: 381,

15. beträffande *nytt dimensionerings- och lokaliseringssystem*
att riksdagen avslår motion 1985/86: 375 yrkande 3,

16. beträffande *benämningen på högskolan i Gävle–Sandviken*
att riksdagen avslår motion 1985/86: 377 yrkande 4,

17. beträffande *vissa professurer i Gävle*
att riksdagen avslår motion 1985/86: 376.

Stockholm den 22 maj 1986

På utbildningsutskottets vägnar

Georg Andersson

Närvarande: Georg Andersson (s), Pär Granstedt (c), Lars Gustafsson (s), Per Unckel (m), Helge Hagberg (s), Ylva Annerstedt (fp), Lars Svensson (s), Ingvar Johnsson (s), Barbro Nilsson (s), Göran Allmér (m), Margareta Hemmingsson (s), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Birger Hagård (m) och Lennart Alsén (fp).

Reservationer

1. Nytt förslag till framtida lärarutbildning m. m. (mom. 1)

Per Unckel, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Utskottet vill" och som på s. 7 slutar "1985/86: 383" bort ha följande lydelse:

Riksdagsbeslutet år 1985 om ny lärarutbildning innebär att nya lärarutbildningslinjer skall inrättas fr. o. m. den 1 juli 1988. Det finns fortfarande möjlighet för riksdagen att med ändring av sitt tidigare beslut utforma nya riktlinjer för lärarutbildningen. Utskottet föreslår att riksdagen utformar nya riktlinjer i enlighet med följande.

Utbildning av lärare för tidigare årskurser (klasslärare)

Klasslärarlinjen skall omfatta 140 poäng och ge behörighet för undervisning i årskurserna 1–6. Den inledande delen av utbildningen skall ge de blivande klasslärarna goda kunskaper i bl. a. läsinlärnings och matematikundervisningens metodik samt i specialpedagogik. Under utbildningen skall lärarkandidaten specialisera sig mot antingen nybörjarundervisning eller mot mellanstadiets årskurser.

I varianten med nybörjarundervisning skall ingå moment som är gemensamma med förskollärarutbildningen, t. ex. barns utveckling och kännedom om förskolans metoder. Syftet med denna specialisering är att klassläraren skall kunna samverka med förskollärare för att underlätta barnens övergång från förskolan till skolan.

Varianten som inriktas mot mellanstadiets årskurser skall innehålla möjlighet till fördjupning i ämnen som lärarkandidaten själv väljer. Med ytterligare påbyggnadsutbildning skall den som så önskar kunna skaffa sig behörighet att undervisa i ett ämne också på högstadiet.

Utbildning av lärare för senare årskurser (ämneslärare)

Ämneslärarutbildningen skall ge dels behörighet för årskurserna 7–9, dels också under vissa förutsättningar behörighet för gymnasieskolan. Möjligheten till dubbel behörighet skall således bibehållas.

En ämnesutbildning som ger läraren förutsättningar att ge en kvalitativt god undervisning bör som generell regel omfatta minst 40 poäng. Vissa ämnen kan komma att kräva mer än detta. Endast i fråga om vissa s. k. stödmännen kan en 20-poängsutbildning accepteras. För undervisning i gymnasieskolan bör ytterligare ämnesfördjupning krävas.

Med en total utbildning om 160 poäng ges utrymme för tre ämnen om vardera 40 poäng samt praktisk pedagogisk utbildning omfattande 40 poäng.

Ett av de ämnen som kräver mer studietid är svenska. För behörighet att undervisa i svenska krävs i dag 60 poäng. Det ges likväl inte tillräckligt utrymme för vare sig litteratur- eller språkvetenskapliga studier. Dessutom behöver blivande lärare i svenska ha bättre kunskaper i läs- och skrivinläring. Utskottet förordar mot denna bakgrund att studietiden för svenskämnet utökas till att omfatta 80 poäng. Med ramen 160 poäng kan svenska därmed kombineras med ytterligare ett ämne.

Utskottets förslag innebär i fråga om antalet ämnen – vid oförändrad utbildningslängd – en smalare utbildning än vad regeringen förordar. Detta är en fördel. Utskottet anser att läraren med ett mindre antal ämnen – men i gengäld av tillräckligt djup – görs bättre skickad att upprätthålla den faktiska kompetensen under hela sin lärarbana. En till 140 resp. 160 poäng låst utbildningstid är å andra sidan inte nödvändig. För den som så vill bör det vara möjligt att efter ytterligare studier antingen bredda sin ämneskombination eller att fördjupa sig i något ämne.

Med utskottets förslag kommer samtliga stadiövergångar att underlättas. Klasslärarutbildningens specialisering mot nybörjarundervisning möjliggör en effektiv samverkan mellan förskolans och skolans lärare. De olika inriktningarna av klasslärarutbildningen medger att lärarna efter egna önskemål och med hänsyn till vad som är mest praktiskt avlöser varandra i årskurs 3 eller årskurs 4. Den som har specialiserat sig mot mellanstadiets årskurser kan med viss komplettering följa "sin klass" ända upp på högstadiet.

Ämneslärare bör på samma sätt i något ämne kunna "hämta upp" en klass redan på mellanstadiet. Ämneslärare med minst 60 poäng i ett ämne kommer också att kunna tjänstgöra såväl på högstadiet som i gymnasieskolan, vilket underlättar elevernas övergång från grundskolan till gymnasieskolan.

Utskottet föreslår att riksdagen med ändring av sitt tidigare beslut hos regeringen begär ett nytt förslag till framtida lärarutbildning i enlighet med de riktlinjer som utskottet angett.

dels att utskottets hemställen under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *nytt förslag till framtida lärarutbildning samt lärarutbildning tills vidare enligt nuvarande utbildningsplaner m. m.* att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86: Ub808 yrkande 4 och 1985/86: 375 yrkandena 1 och 2 och med anledning av motionerna 1985/86: Ub576 och 1985/86: 383 hos regeringen begär ett nytt förslag till framtida lärarutbildning i enlighet med de riktlinjer som utskottet angett.

2. Nytt förslag till framtida lärarutbildning m. m. (mom. 1)

Ylva Annerstedt (fp) och Lennart Alsén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Utskottet vill" och som på s. 7 slutar "1985/86: 383" bort ha följande lydelse:

Riksdagsbeslutet år 1985 om ny lärarutbildning innebar att nya lärarutbildningslinjer skall inrättas fr. o. m. den 1 juli 1988. Det finns fortfarande möjlighet för riksdagen att med ändring av sitt tidigare beslut utforma nya riktlinjer för lärarutbildningen. Riksdagen bör göra det av följande skäl.

Den beslutade uppläggningsen av lärarutbildningen är inte rationell. Det är mycket sannolikt att flertalet lärare för senare årskurser mycket sällan kommer att undervisa på mellanstadiet och att flertalet lärare för tidigare årskurser inte ofta kommer att undervisa på högstadiet. Detta hänger samman med grundskolans organisation i kommunerna. Endast 20% av eleverna i grundskolan går i låg-, mellan- och högstadieskola, medan närmare 50% går i låg- och mellanstadieskola och 18% i högstadieskola. Den nya lärarutbildningen kräver en annan skolstruktur ute i kommunerna än den förhandenvarande. Risken finns att den nya lärarutbildningen medverkar till en centralisering av den kommunala skolorganisationen.

Enligt utskottets mening har vid beslutet om lärarutbildningen år 1985 inte tillräcklig hänsyn tagits till det förhållandet att praktiskt taget alla elever i dag går vidare från högstadiet till gymnasieskolan. Vi har därmed i

realiteten fått en skola som omfattar inte nio årskurser utan elva eller tolv. Detta förhållande måste enligt utskottets uppfattning ligga till grund för utformningen av den framtida lärarutbildningen och linjesystemet för denna. Det samband som numera finns mellan högstadiet och gymnasieskolan får inte brytas. I stället måste övergången mellan årskurserna 9 (grundskolans högstadium) och 10 (gymnasieskolan) underlättas.

Utskottet anser med hänvisning till vad som anförts i det föregående att en ny lärarutbildning för grundskolan och gymnasieskolan bör utformas inom ramen för två allmänna utbildningslinjer, nämligen dels klasslärarlinjen för undervisning i grundskolans tidigare årskurser, dels ämneslärarlinjen. Den senare skall ha två inriktningar, en för undervisning i grundskolans senare årskurser och en för undervisning i gymnasieskolan.

Utbildning av lärare för tidigare årskurser (klasslärare)

Utbildningen av lärare för grundskolans tidigare årskurser bör omfatta 140 poäng. För dessa lärares undervisning på mellanstadiet bör utbildningen innehålla två fördjupningsalternativ, nämligen antingen matematik och naturorienterade ämnen eller svenska och samhällsorienterade ämnen. Det är för dessa lärares undervisning på lågstadiet viktigt att utbildningen får erforderlig bredd när det gäller själva *nybörjarundervisningen*. Mer än hälften av grundskolorna i landet är låg- och mellanstadieskolor. Man bör därför prioritera att göra lärarna väl skickade att undervisa på lågstadiet framför att ge dem utbildning för undervisning i årskurs 7.

För att underlätta elevernas övergång till högstadiet bör klasslärare kunna genomgå en särskild påbyggnadsutbildning i sitt fördjupningsalternativ. Därmed kan de följa sina elever till högstadiets årskurs 7 i fördjupningsämnena. Detta kan vara aktuellt vid låg-, mellan- och högstadieskolor.

Ämneslärare bör inom sitt ämnesområde få undervisa i årskurs 6 och därmed hämta upp eleverna till högstadiet. Genom nämnda påbyggnadsutbildning för klasslärare kan de båda lärarkategorierna undervisa i årskurserna 6 och 7 inom sina resp. ämnesområden. Härigenom blir det möjligt för skolledningen vid låg-, mellan- och högstadieskolor – där ca 20 % av grundskolans elever går – att organisera undervisningen med hänsyn till skolans behov.

Utbildning av lärare för senare årskurser (ämneslärare)

Ämneslärarlinjen bör omfatta två inriktningar, en för grundskolans högstadium och en för gymnasieskolan.

I den nya läroplanen för grundskolan (Lgr 80) betonas vikten av goda baskunskaper. I konsekvens med läroplansbeslutet bör nu också lärarnas ämneskunskaper förbättras. Den lärarutbildning som riksdagen nu har att ta ställning till kommer att påverka undervisningen i skolorna långt in på 2000-talet. En förändrad lärarutbildning är så till vida mer genomgripande och betydelsefull för utbildningsväsendet än vad läroplansbeslutet har varit.

Ämneslärarlinjens inriktning för undervisning på grundskolans högstadium bör ha två alternativ. Utöver praktisk-pedagogisk utbildning om 40 poäng bör det ena alternativet omfatta *tre ämnen*, två med 40 poäng och ett med 60 poäng. Utbildningen i svenska skall omfatta 60 poäng. Det andra alternativet bör i fråga om ämnesutbildningen omfatta tre ämnen om vart och ett 40 poäng.

Läroarutbildning skall enligt högskolelagen bygga på vetenskaplig grund. Därmed menas i första hand ämnesmässig vetenskaplighet. Om grundutbildningen av lärare får en sådan omfattning i de olika ämnena att det blir möjligt att hos blivande lärare skapa intresse för ämnesteoretisk forskning, bör innehållet i skolans lärostoff kunna hållas aktuellt genom att lärarna härigenom har blivit intresserade av utvecklingen inom ämnena. Vidare är goda ämneskunskaper en nödvändig förutsättning för att öka de elevaktiva arbetsformerna inom grundskolan.

I övrigt hänvisar utskottet till vad som anförts i reservation 2 i utbildningsutskottets betänkande 1984/85: 31.

Utskottet föreslår att riksdagen med ändring av sitt tidigare beslut hos regeringen begär ett nytt förslag till framtida läroarutbildning i enlighet med de riktlinjer som utskottet angett.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande nytt förslag till framtida läroarutbildning samt läroarutbildning tills vidare enligt nuvarande utbildningsplaner m. m.*
att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86: Ub576 och 1985/86: 383 och med anledning av motionerna 1985/86: Ub808 yrkande 4 och 1985/86: 375 yrkandena 1 och 2 hos regeringen begär ett nytt förslag till framtida läroarutbildning i enlighet med de riktlinjer som utskottet angett,

3. Utbildning av lärare för undervisning i grundskolans tidigare årskurser vid högskolan i Gävle—Sandviken (mom. 2)

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Regeringens förslag" och som på s. 8 slutar "det följande" bort ha följande lydelse:

Det finns flera skäl som talar för att också högskolan i Gävle—Sandviken får möjlighet att erbjuda läroarutbildning. Ett skäl är att när det gäller rekrytering av lärare har det visat sig att de färdigutbildade lärarna ofta söker sin utkomst inom den region där de fullgjort sin utbildning. Ett annat skäl är att det är viktigt att de mindre högskolorna inte blir ensidigt inriktade mot lokalt anpassade teknisk-ekonomiska utbildningar. Ett tredje skäl är utskottets uppfattning att de resurser som frigörs på grund av elevminskningen i grundskolan bör få stanna kvar inom grundskolan, vilket innebär ett ökat behov av lärare. Detta motiverar i sin tur en annan och mer spridd lokalisering av läroarutbildningen än regeringens förslag. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

UbU 1985/86: 27

2. *beträffande lokalisering av grundskollärlinjens gren för undervisning i tidigare årskurser till högskolan i Gävle—Sandviken*
att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86: Ub812 yrkande 14 i denna del, 1985/86: Ub834 yrkande 1, 1985/86: 380 yrkande 2 i denna del, 1985/86: 385 yrkande 1 i denna del och 1985/86: 386 yrkandena 1 och 4, båda yrkandena i motsvarande delar, samt med avslag på proposition 1985/86: 113 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Utbildning av lärare för undervisning i grundskolans tidigare årskurser vid högskolan i Kalmar (mom. 3)

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Likaså tillstyrker" och slutar "det följande" bort ha följande lydelse:

Det finns flera skäl som talar för att också högskolan i Kalmar får möjlighet att erbjuda lärarutbildning. Ett skäl är att när det gäller rekrytering av lärare har det visat sig att de färdigutbildade lärarna ofta söker sin utkomst inom den region där de fullgjort sin utbildning. Ett annat skäl är att det är viktigt att de mindre högskolorna inte blir ensidigt inriktade mot lokalt anpassade teknisk-ekonomiska utbildningar. Ett tredje skäl är utskottets uppfattning att de resurser som frigörs på grund av elevminskningen i grundskolan bör få stanna kvar inom grundskolan, vilket innebär ett ökat behov av lärare. Detta motiverar i sin tur en annan och mer spridd lokalisering av lärarutbildningen än regeringens förslag. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. *beträffande lokalisering av grundskollärlinjens gren för undervisning i tidigare årskurser till högskolan i Kalmar*
att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86: Ub812 yrkande 14 i denna del, 1985/86: 380 yrkande 2 i denna del, 1985/86: 382, 1985/86: 385 yrkande 1 i denna del och 1985/86: 386 yrkandena 1 och 4, båda yrkandena i motsvarande delar, samt med avslag på proposition 1985/86: 113 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Utbildning av lärare för undervisning i grundskolans senare årskurser vid högskolan i Växjö (mom. 4)

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Enligt föredragande" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

I propositionen antyds att utbildning av lärare för undervisning i grundskolans senare årskurser längre fram kan komma att förläggas till Växjö. Enligt utskottets mening bör sådan utbildning redan i utgångsläget lokali-

seras till högskolan i Växjö. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. UbU 1985/86: 27

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. *beträffande lokalisering av grundskollärlinjen gren för undervisning i senare årskurser till högskolan i Växjö*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:386 yrkande 2 samt yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Etablering av nya högskoleutbildningar vid högskolan i Gävle–Sandviken (mom. 5)

Under förutsättning av avslag på reservation 3

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "När det" och slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

En satsning inom humaniora och samhällsvetenskap bör göras vid högskolan i Gävle–Sandviken. Denna utbildningssatsning måste få minst samma omfattning som den nuvarande lärarutbildningen i humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen vid högskolan har. Ett kurspaket inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnesområdena bör planläggas, så att studier för en fil. kand.-examen till största delen kan bedrivas i Gävle. En sådan satsning underlättas av att befintlig lärarkompetens härigenom tas till vara.

Högskolan i Gävle–Sandviken bör vidare erhålla en skälig andel av de medel som riksdagen anvisat till Bergslagen med anledning av proposition 1985/86: 125. Det som satsas i Sandviken bör vara ett reellt nytillskott och inte en kompensation för indragen lärarutbildning. Det är således viktigt att nu slå fast att länet skall få behålla högskoleresurser i minst den omfattning som finns i dag och att Bergslagssatsningar skall ses som reella nytillskott.

Vad utskottet anfört om etablering av nya högskoleutbildningar vid högskolan i Gävle–Sandviken bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. *beträffande etablering av nya högskoleutbildningar vid högskolan i Gävle–Sandviken*

att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86: 374, 1985/86: 377 yrkandena 1, 2 och 3, 1985/86: 378, 1985/86: 379 och 1985/86: 385 yrkande 2 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Etablering av nya högskoleutbildningar vid högskolan i Kalmar (mom. 6)

UbU 1985/86: 27

Under förutsättning av avslag på reservation 4

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Vid högskolan" och som på s. 10 slutar "denna del" bort ha följande lydelse:

En satsning inom humaniora och samhällsvetenskap bör göras vid högskolan i Kalmar. Denna utbildningssatsning måste få minst samma omfattning som den nuvarande lärarutbildningen i humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen vid högskolan har. Ett kurspaket inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnesområdena bör planläggas, så att studier för en fil. kand.-examen till största delen kan bedrivas i Kalmar. En sådan satsning underlättas av att befintlig lärarkompetens härigenom tas till vara.

Länsstyrelsens och högskolans förslag till teknisk utbildning vid högskolan i Kalmar bör genomföras. De olika utbildningarna bör starta vid tidigaste möjliga tidpunkt och länet få behålla högskoleresurser i minst den omfattning som finns i dag.

Vad utskottet anfört om etablering av nya högskoleutbildningar vid högskolan i Kalmar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. *beträffande etablering av nya högskoleutbildningar vid högskolan i Kalmar*

att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86: 380 yrkandena 3 och 4, 1985/86: 385 yrkande 2 i denna del och med anledning av motionerna 1985/86: 380 yrkandena 1 och 5 och 1985/86: 384 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Ämneslärarlinjernas lokalisering (mom. 9)

Pär Granstedt (c), Larz Johansson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar "Utskottet vill" och slutar "skall anordnas" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att utbildning på ämneslärarlinjerna bör anordnas inte bara i Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå utan även i Karlstad. Riksdagen bör godkänna en sådan utbildningsorganisation.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. *beträffande lokalisering av utbildning på ämneslärarlinjerna till universitet och högskolor*

att riksdagen med anledning av proposition 1985/86: 113 och med bifall till motionerna 1985/86: 386 yrkande 3 samt yrkande 4 i denna del och 1985/86: Ub812 yrkande 14 i denna del godkänner vad utskottet förordat,

9. Utformningen av ämnesstudierna för lärare för gymnasieskolan m. m. (mom. 10)

UbU 1985/86: 27

Per Unckel (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m) och Lennart Alsén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar "Utskottet erinrar" och slutar "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör de humanistiska ämnena stärkas inom ramen för den nya ämneslärarutbildningen för gymnasieskolan. Den framtida utbildningen för dessa lärare bör omfatta 180 poäng. Den praktisk-pedagogiska utbildningen bör utgöra en kurs om 40 poäng. För lärare i svenska skall behörighetskravet vara 80 poäng i ämnet. Härigenom ges utrymme för såväl litteraturstudier som språkvetenskapliga studier. Lärarutbildningen bör normalt omfatta två ämnen men bör organiseras så att det skall vara möjligt för lärare som så önskar att studera ett tredje ämne. Ämnesutbildningen bör i största möjliga utsträckning samordnas med den övriga utbildning som ges vid resp. ämnesinstitution för att tillgängliga resurser skall utnyttjas på bästa sätt. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. *beträffande utformningen av ämnesstudierna för lärare för gymnasieskolan m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: Ub561 och med anledning av motion 1985/86: Ub837 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Urval till lärarutbildning (mom. 11)

Per Unckel (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m) och Lennart Alsén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar "Utskottet delar" och slutar "motion 1985/86: Ub516" bort ha följande lydelse:

Resultatet av en aldrig så god lärarutbildning påverkas i mycket hög grad av de kriterier som gäller för antagningen till utbildningen.

En lokal antagning bör kunna kartlägga den studerandes allmänna förutsättning för att kunna genomgå utbildningen. Lärarutbildningarna har ett mycket stort antal goda sökande. Även om betygsmeriter i huvudsak är grunden för antagningen förhindrar dock inte systemet att uppenbart olämpliga antas.

Kraven på viss lämplighet, viss förmåga eller erfarenhet bör också ha en kvalitetshöjande effekt. Det är känt att uttalade krav väcker intresse hos vissa sökandegrupper som känner att kraven överensstämmer med deras egen förmåga. Det är mot denna bakgrund angeläget att en försöksverksamhet med lokal antagning till lärarutbildning snarast kommer till stånd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11. beträffande *urval till lärarutbildning*

att riksdagen med anledning av motion 1985/86: Ub516 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. En fungerande urvalsgrund när nyexaminerade lärare söker anställning (mom. 12)

Pär Granstedt (c), Per Unckel (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Larz Johansson (c), Birger Hagård (m) och Lennart Alsén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar "Riksdagen har" och slutar "motion 1985/86: Ub509" bort ha följande lydelse:

Riksdagen har hösten 1985 på regeringens förslag beslutat att vitsordet Väl godkänd inte skall få ges inom lärarutbildningen. Samtidigt har riksdagen våren 1986 beträffande meritvärdering i statlig tjänst beslutat att prioriteringen av skickligheten framför andra sakliga grunder vid tillsättning av statliga tjänster m. fl. skall ges stöd i lagen (1976: 600) om offentlig anställning. Tjänstetillsättningen skall således ske på grundval av främst skickligheten för arbetsuppgifterna i tjänsten. Meritvärdet av tjänstetid får en generellt sett minskad betydelse.

Mot denna bakgrund framstår borttagandet hösten 1985 av varje slag av vitsord inom lärarutbildningen som mycket olyckligt. Den nyligen beslutade betygsskalan (Underkänd/Godkänd) är inte tillräcklig för att garantera en fungerande urvalsgrund när nyexaminerade lärare söker anställning. Alla har nämligen betyget Godkänd och ingen har större "skicklighet" än de andra i fråga om teoretisk kunskap och förmåga att fullgöra uppgifterna. Ett enhetsbetyg av detta slag ger ingen som helst vägledning i en urvalssituation. Från Underkänd kan bortses, eftersom detta betyg inte ger behörighet att undervisa. Enligt utskottets mening får en avveckling av alla andra betyg än Underkänd och Godkänd långtgående negativa konsekvenser inte bara för kvaliteten i lärarutbildningen utan även för de studerande själva.

Det har aldrig övertygande visats varför man skall ta bort betygen för blivande lärare vid deras ämnesstudier. Vitsordet Väl godkänd bör finnas kvar inom lärarutbildningen på samma sätt som för övrig utbildning inom det filosofiska fakultetsområdet. Utskottet vill peka på att graderade betyg i utbildningen av t. ex. blivande jurister och civilingenjörer inte har ifrågasatts. Den blivande lärare som har skaffat sig goda ämneskunskaper bör enligt utskottets mening kunna få visa det. Förutsättningarna att bli en bra lärare är normalt större om man behärskar sina ämnen väl.

Samma synsätt kan också i tillämpliga delar gälla bedömningen av lärarskicklighet. Förutsatt att bedömningen görs av flera oberoende metodiklektorer bör en bedömning kunna ske med tre steg.

Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

UbU 1985/86: 27

12. beträffande *en fungerande urvalsgrund när nyexaminerade lärare söker anställning*
att riksdagen med bifall till motion 1985/86: Ub509 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Begränsning av antagningen till lärarutbildning (mom. 13)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 3 och 4

Pär Granstedt (c) och Larz Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar "Utskottet som" och slutar "läsåret 1987/88" bort ha följande lydelse:

Utskottet, som hänvisar till vad som anförts i det föregående om anordnande av lärarutbildning även vid högskolorna i Gävle—Sandviken och i Kalmar, föreslår att riksdagen hos regeringen begär att UHÄ får i uppdrag att utarbета en plan, där starten av den nya utbildningen förskjuts ett år på ett antal högskolor i skilda delar av landet. Motsvarande högskolor bör för läsåret 1987/88 anordna intagning på mellanstadielärlinjen. Det finns goda skäl att undvika en situation där det under ett år är omöjligt att påbörja en lärarutbildning någonstans i landet.

I övrigt tillstyrker utskottet regeringens förslag till begränsning av antagningen inför läsåret 1987/88.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *riktlinjer avseende begränsning av antagningen till vissa lärarutbildningar inför läsåret 1987/88 m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1985/86: 386 yrkande 5 och med anledning av proposition 1985/86: 113 godkänner vad utskottet förordat samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Per Unckel (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m) och Lennart Alsén (fp) anför:

Regeringens förslag till lokalisering av lärarutbildningen hänför sig till den modell för lärarutbildning som majoriteten tidigare fattat beslut om.

Vi har föreslagit en helt annan utbildningsmodell. För att realistiskt kunna beräkna konsekvenser för en sådan modell i vad gäller omfattning och lokalisering krävs en omfattande utredningsorganisation, där t.ex. UHÄ:s kompetens är oundgänglig. Som oppositionspartier förfogar vi inte över denna organisation. Vi har därför avstått från att ta ställning till vilka orter som skall ha vilken typ av utbildning och i vilken omfattning.

